

**ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ
ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ВИХОВАТЕЛЯ
ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Анотація. У статті відображена важливість професійного спілкування в педагогічній діяльності. Імідж педагога розглядається як емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу педагога у свідомості вихованців, батьків, колег, соціального оточення. Акцентовується увага на ролі комунікативної компетентності у технології створення іміджу педагога.

Ключові слова: імідж, професіоналізм, комунікативна компетентність, педагог-вихователь дошкільного навчального закладу, професійно-педагогічне спілкування.

Popychenko

S.S.

**Professional pedagogical communication as a factor of creating
the image of a educator of the preschool educational establishmen**

Abstract. The article reflects the significance of the professional intercourse in teaching. The image of a teacher is regarded as an emotionally coloured stereotype of perceiving the figure of a teacher in the consciousness of pupils, parents, colleagues, social environment. The attention is concentrated on the role of the communicative competence in the teachnology of creating the image of a teacher.

Key words: image, professionalism, communicative competence, teacher-educator of the preschool educational establishment, professional pedagogical communication.

Текст статті

Стрімкий розвиток суспільних перетворень, активне впровадження нових наукових винаходів у життя соціуму суттєво вплинули на вимоги, що висувуються перед освітніми системами. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта на найближчу перспективу вважає за свій пріоритет уміння оперувати такими технологіями та знаннями, що зможуть задовольнити потреби інформаційного суспільства та здатні підготувати молодь до виконання нових завдань у майбутньому. Саме тому ситуація сьогодення диктує необхідність нових підходів до підготовки педагогів, здатних швидко адаптуватися до змін, психологічно освічених щодо специфіки взаємодії з людьми, готових постійно розвивати свою особистість.

Оновлення, реформування дошкільної освіти як початкової ланки національної системи освіти можливі за умови ефективної педагогічної діяльності фахівців, реалізації їх особистісно-творчого потенціалу, високого рівня загальної культури та психологічної компетенції, педагогічної майстерності та професіоналізму. Відповідно до Закону України “Про дошкільну освіту” “педагогічний працівник дошкільного навчального закладу – особа з високими моральними якостями, яка має відповідну вищу педагогічну освіту, забезпечує результативність та якість роботи, а також фізичний і психічний стан якої дозволяє виконувати професійні обов’язки” [2, с. 23]. У зв’язку з означеним актуальною є проблема формування фахівців дошкільної освіти, підвищення рівня їх професіоналізму.

Покоління нових педагогів – це не тільки люди, молодші за віком, а нові професіонали, які розуміють, що успіх їхньої діяльності полягає, перш за все, у роботі над собою, створенні власного іміджу, взаєминах з іншими. У зв’язку з необхідністю формування нового покоління педагогічних працівників питання створення, розвитку та збереження власного іміджу набуває особливої ваги.

Слово “імідж” англійського походження, дослівно означає “образ”. “Під іміджем розуміють образ людини, як правило, авторитетної та такої, яка має високий соціальний статус (позитивну оцінку ззовні)” [3, с. 103]. Поняття

іміджу включає в себе не тільки природні властивості особистості, але й спеціально вироблені: воно пов'язане як із зовнішнім виглядом, так із внутрішнім змістом людини, її психологічним типом, риси якого відповідають запитам часу та суспільства.

Імідж потрібний сьогодні людині будь-якої професії, але, в першу чергу, він необхідний у педагогічній діяльності. Імідж педагога – це емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу педагога у свідомості вихованців, батьків, колег, соціального оточення.

Ми виокремили найбільш значущі складові іміджу педагога:

- зовнішній вигляд, що передбачає не лише вміння гарно виглядати, правильно одягатись, а й здатність демонструвати свій розум, професійні навички і здібності, виявляти любов і турботу до дітей;
- внутрішній образ – культура педагога, професіоналізм та педагогічна майстерність, творчість, установки, погляди, характер, емоційне ставлення до дійсності;
- професійно-педагогічне спілкування як підґрунтя виховання, що дає змогу цілеспрямовано реалізовувати комплекс заходів щодо формування гармонійно розвиненої особистості вихованців.

Успіх педагогічної діяльності значною мірою забезпечує професіоналізм – висока професійна кваліфікація і компетентність, володіння ефективними професійними вміннями і навичками, алгоритмами і способами успішного розв'язання професійних завдань. Професіоналізм включає психолого-педагогічні знання; педагогічне мислення – його логічність, системність, гнучкість, оригінальність та креативність, здатність бачити процеси та явища в динаміці й розвитку; педагогічну інтуїцію – швидке прийняття рішення педагогом з передбаченням подальшого розвитку ситуації без повного її аналізу, оскільки розмаїття та неповторність ситуацій, обмеженість у часі потребують швидкого рішення. Професіоналізм педагогів-вихователів дошкільних навчальних закладів полягає й у глибокому усвідомленні

значення періоду дитинства в житті людини та його самотності, неповторності, несхожості на інші вікові періоди.

Вищою формою професіоналізму вихователя є педагогічна майстерність – комплекс властивостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності. Педагогічна майстерність передбачає наявність педагогічних здібностей: конструктивних, проєктувальних, організаторських, гностичних, комунікативних. Потрібні також і загальні здібності: педагогічна спостережливість, загальні якості мислення і мовлення. Важливою складовою педагогічної майстерності є педагогічна техніка – вміння керувати своїми поведінкою і діяльністю, взаємодіяти з іншими людьми.

Поступово з примноженням досвіду педагог починає виокремлювати головні ідеї, вдосконалює шляхи їх практичного втілення, навчається передбачати результати своїх дій. Педагогічна діяльність стає справжньою педагогічною творчістю. Педагогічна творчість характеризується новизною – внесенням нового до змісту, форм, методів навчально-виховної роботи. Творчість педагога-вихователя, звичайно, формується у власне практичній діяльності, але дуже важливо педагогу постійно аналізувати свою діяльність, зіставляти її результати з досягненнями психолого-педагогічної науки, критично оцінювати свої успіхи, шукати причини невдач, поєднувати теорію з практикою навчально-виховної роботи. Прояв творчості має прямий зв'язок із креативністю і в мисленні, і в почуттях. У мисленні – це сприйнятливність до нових ідей, чутливість до проблем, гнучкість і оригінальність у розробці нових завдань. У почуттях – це подолання емоційних бар'єрів, здатність володіти своїми емоціями й психологічна проникливість до емоційного світу дітей. Педагогічна творчість нерозривно пов'язана з готовністю і здатністю педагога до впровадження новацій, нововведень, інноваційних процесів.

Вагомим чинником, який формує імідж педагога, є професійно-педагогічне спілкування. Воно стосується різних взаємин – між керівником і працівниками освітнього закладу, між членами колективу, між педагогами

та вихованцями, батьками дітей, громадськістю. У системі освіти спілкування має виконувати роль партнерства, взаєморозуміння та підтримки, толерантності один до одного.

Головний організатор педагогічного процесу, центральна, ключова особистість у дошкільному навчальному закладі – педагог-вихователь. Його професійна діяльність неможлива без ефективного педагогічного спілкування, покликаного максимально сприяти психічному розвитку дітей.

Педагогічне спілкування – система взаємодії педагога з дітьми з метою здійснення на них виховного впливу, формування педагогічно доцільних взаємин, створення сприятливого для їхнього психічного розвитку мікроклімату [5, с. 215].

У системі освіти спілкування має виконувати роль партнерства, взаєморозуміння та підтримки, толерантності один до одного. Власне від особливостей педагогічного спілкування залежить оптимізація освітнього процесу, психологічний клімат у дитячому колективі, максимальна реалізація потенціалу кожної дитини, розкриття її задатків, вияв творчості, формування впевненості у своїх можливостях. Педагогічне спілкування вихователя з дітьми має викликати довіру, співтворчість, симпатію і прихильність, радість від взаємодії: “Як треба дорожити безмежним дитячим довір’ям, яким мудрим, люблячим захисником дитини треба бути вихователеві, щоб між ним і дітьми завжди зберігалась гармонія людських, щирих, доброзичливих стосунків” [6, с.285].

Сучасною ознакою реалізації професійно-педагогічного спілкування є його особистісно орієнтоване спрямування, яке забезпечується, на думку І.Д.Беха, такими основними позиціями педагога стосовно дитини, як розуміння, визнання, прийняття [1]. Позиція “розуміння дитини” є домінантною. Вона поєднується з любов’ю до дитини. Результатом розуміння є виявлення потреб та індивідуальних особливостей вихованців, встановлення відносин позитивної емоційної підтримки і психологічного захисту дитини. Любов до дитини повинна поєднуватися з глибокою вірою в

нею, її можливості, її майбутнє: “Оптимізм, віра в людину – невичерпне джерело творчої енергії, нервових сил, здоров’я вихователя й вихованця” [6, с. 18].

Спілкування – це комплексне, широке поняття; до структури будь-якого акту спілкування входять комунікація (обмін інформацією), інтеракція (зв’язки і взаємовпливи учасників), соціальна перцепція (сприймання, розуміння і оцінка людини людиною).

Комунікативна функція є важливим фактором формування іміджу педагога, вона передбачає: передачу інформації з метою отримання відповіді; взаємини з аудиторією; обмін думками та переживаннями; досягнення взаєморозуміння тощо. Сукупність взаємопов’язаних здібностей, умінь, знань, які забезпечують ефективний перебіг означеної функції, називають комунікативною компетентністю педагога. І.О.Луценко визначає її як “здатність розуміти чужі й створювати власні висловлювання різних типів, стилів і жанрів мовлення, використовуючи вербальні і невербальні засоби, спирається на знання про світ, які забезпечують змістовий план висловлювання, оволодіння національними мовними одиницями, українським мовленнєвим етикетом, знання мови як системи, вміння створювати тексти з урахуванням ситуації спілкування та мовленнєвого наміру” [4, с. 70].

Важливим у технології створення іміджу педагога є вміння розвинути комунікативну компетентність, що вимагає тренування таких умінь і навичок: спілкуватися на людях; через правильно сплановану систему спілкування організувати творчу діяльність дітей; цілеспрямовано організовувати спілкування та керувати ним; самому мислити критично та креативно й навчати цьому своїх вихованців; завойовувати ініціативу в спілкуванні, спрямовувати її на ширше пізнання істини; прислуховуватися до думки інших, підтримувати чи спростовувати її мудро і толерантно тощо.

Відтак доходимо висновку, що у сучасних умовах розвитку освіти пріоритетна увага повинна надаватися формуванню нової генерації

педагогічних кадрів, здатних до новітніх прогресивних підходів, забезпечення модернізації освіти, вияву новаторства, творчості. Професійно-педагогічне спілкування є важливим чинником іміджу педагога, засобом взаємодії педагога з дітьми з метою здійснення на них виховного впливу, максимального сприяння психічному розвитку, формування педагогічно доцільних взаємин тощо. Сформованість комунікативної компетентності відіграє значну роль у становленні професіоналізму педагога, реалізації освітніх завдань, формуванні власного іміджу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості ” [у 2 т.] / І. Д. Бех – К.: “Либідь”, 2003. – Т.1. – 278 с.
2. Закон України “Про дошкільну освіту”. – К.: Редакція журналу “Дошкільне виховання”, 2001. – 56 с.
3. Ладанов И. Д. Практический менеджмент / И.Д. Ладанов. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – 491с.
4. Луценко І. О. Теоретичні та методичні засади розвитку комунікативно-мовленнєвої сфери дитини. Від народження до 6 років: [монографія] / І.О.Луценко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 291с.
5. Павелків Р. В. Дитяча психологія: Навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – С. 206 – 216.
6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 304 с.